

Sygn. akt III AUa 915/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Elżbieta Czaja
Sędziowie	sędzia Małgorzata Pasek sędzia Małgorzata Rokicka-Radoniewicz (spr.)
Protokolant: starszy sekretarz sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2020 r. w Lublinie

sprawy H. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji H. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 13 września 2018 r. sygn. akt VI U 228/18

oddala apelację.

Małgorzata Pasek Elżbieta Czaja Małgorzata Rokicka-Radoniewicz

III AUa 915/18

UZASADNIENIE

Organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. decyzją z dnia 17 stycznia 2018 roku odmówił H. K. prawa do renty rodzinnej po zmarłym byłym mężu J. K., ponieważ wnioskodawczyni nie spełnia warunków do otrzymania renty określonych w art. 70 ustawy emerytalnej, albowiem nie ma alimentów ze strony J. K. ustalonych wyrokiem sądowym lub ugodą sądową.

Od tej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Radomiu złożyła H. K. wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie prawa do dochodzonego świadczenia.

Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 13 września 2018 roku oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że H. K. w dniu 14 listopada 2017 roku złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym w dniu(...) J. K. – byłym mężu – załączając do wniosku: wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie I Wydział Cywilny, sygn. akt ACa 423/12 o rozwiązaniu małżeństwa z winy J. K., postanowienie Sądu Rejonowego w Radomiu III Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 15 lipca 2014 roku, sygn. akt III RC 284/13 oddalające jej wniosek w przedmiocie rozpoznania wniosku o zabezpieczenie powództwa przeciwko J. K. o alimenty, wyrok Sądu Rejonowego w Radomiu III Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 29 września 2014 roku, sygn. akt III RC 284/13 oddalającego jej powództwo o alimenty od J. K., oświadczenie wnioskodawczyni, że w chwili zgonu J. K. pobierała świadczenie rehabilitacyjne i że nie zawierała kolejnego związku małżeńskiego.

H. K. i J. K. zawarli związek małżeński w dniu(...). Od stycznia 2010 roku małżonkowie pozostawali w separacji i nie prowadzili wspólnego gospodarstwa domowego. J. K. wyprowadził się w styczniu 2011 roku i od tej pory nie utrzymywali ze sobą kontaktów. Nie łożył też na utrzymanie wnioskodawczyni.

Ubezpieczona nie miała prawa do alimentów ze strony małżonka ustalonych wyrokiem lub ugodą sądową. Małżonkowie nie porozumieli się także co do dobrowolnego płacenia alimentów przez J. K. na małżonkę.

Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2012 roku, sygn. akt I C 446/11, rozwiązał przez rozwód małżeństwo H. i J. K. z winy obu stron oraz oddalił powództwo H. K. o zasądzenie na jej rzecz alimentów od J. K.. W wyniku apelacji powódki – Sąd Apelacyjny w Lublinie I Wydział Cywilny wyrokiem z dnia 25 października 2012 roku zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że rozwiązał przez rozwód małżeństwo stron z winy J. K.

Sąd Rejonowy w Radomiu Wydział Rodzinny i Nieletnich wyrokiem z dnia 29 września 2014 roku, sygn. akt III RC 284/13 oddalił powództwo H. K. o alimenty od J. K.. Zmarły nie przekazywał również ubezpieczonej dobrowolnie żadnych kwot tytułem alimentów.

Sąd Okręgowy orzekł, że w myśl art. 67 ust. 1 oraz art.70 ust.1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270) do renty rodzinnej uprawnieni są członkowie rodziny m. in. małżonek (wdowa i wdowiec), przy czym małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia innych warunków określonych w tym przepisie miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową (art.70 ust. 3).

W niniejszej sprawie bezsporne, jest, iż odwołująca oraz jej zmarły małżonek od 2010 roku pozostawali w separacji faktycznej. Od 2011 roku nie mieszkali ze sobą i nie utrzymywali kontaktów. W kwietniu 2012 roku małżeństwo stron zostało rozwiązane przez Sąd Okręgowy przez rozwód, wnioskodawczyni nie pozostawała ze zmarłym małżonkiem we wspólności małżeńskiej ani nie miała prawa do alimentów z jego strony ustalonego wyrokiem lub ugodą sądową.

Jak wykazało przeprowadzone postępowanie dowodowe, H. K. nie była uprawniona w chwili śmierci męża do alimentów z jego strony ani na podstawie wyroku bądź ugody sądowej, ani też na podstawie zgodnego porozumienia pomiędzy małżonkami o sposobie realizacji obowiązku alimentacyjnego bez występowania na drogę sądową i wobec powyższego nie spełnia przesłanek do przyznania jej prawa do spornego świadczenia.

Od tego wyroku apelację wniosła H. K., zaskarżając wyrok w całości. Wyrokowi zarzucała naruszenie przepisów prawa materialnego, które miało wpływ na wynik sprawy tj:

- art.70 ust.3 ustawy o emeryturach i rentach poprzez jego błędną interpretację polegającą na uznaniu, że aby uzyskać prawo do renty rodzinnej po zmarłym małżonku, rozwiedziona małżonka musi mieć zasądzone alimenty wyrokiem sądu bądź musi istnieć porozumienie pomiędzy byłymi małżonkami w zakresie płatności takich świadczeń, ponieważ przepis ten został uznany za niezgodny z konstytucją a ponadto Sąd Okręgowy na podstawie uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego doszedł do wniosków, które z niego nie wynikały, a mianowicie dokonał oceny sytuacji

prawnej wnioskodawczyni w oparciu o spostrzeżenia wynikające z lektury uzasadnienia wyroku, a nie z literalnego brzmienia art.70 ust.3 ustawy oraz tezy wyroku Trybunału;

- art.70 ust.3 ustawy o emeryturach i rentach poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że wnioskodawczyni nie spełniła przesłanki pozostawania do dnia śmierci męża w faktycznej wspólności majątkowej, podczas gdy powołany przepis stanowi, że małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej;

- art.60 § 1 kro poprzez pominięcie tego przepisu przy wydawaniu orzeczenia podczas gdy wnioskodawczyni jako małżonka nie uznana za winną rozkładu pożycia i znajdująca się w niedostatku miała prawo żądać od byłego małżonka spełnienia obowiązku alimentacyjnego, który bezsprzecznie spoczywał wyłącznie na winnym rozkładu pożycia byłym mężu;

- art.5 kc w związku z art.8 kp poprzez błędne przyjęcie, że w niniejszej sprawie nie mają zastosowania zasady współżycia społecznego podczas gdy wnioskodawczyni powołuje się na spełnienie przesłanek do nabycia prawa do renty rodzinnej i odmowa przyznania jej świadczenia godzi w podstawowe zasady sprawiedliwości społecznej, które powinny być brane pod uwagę przy wydawaniu każdego orzeczenia sądowego.

Wnosiła o zmianę wyroku i przyznanie renty rodzinnej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Apelacja nie kwestionując ustaleń Sądu Okręgowego zarzuca naruszenie prawa materialnego. Stosownie do treści art. 387 § 2¹ kpc, jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, uzasadnienie wyroku może zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Powołane przez Sąd Okręgowy przepisy art.70 ust.3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 roku, poz.53) w sposób nie budzący wątpliwości określają warunki do nabycia prawa do renty rodzinnej dla wdowy i małżonki rozwiedzionej. Zgodnie z tymi przepisami, nawet w sytuacji, kiedy między rozwiedzionymi małżonkami istniała po rozwodzie i trwała aż do śmierci byłego małżonka rzeczywista więź materialna i duchowa, była żona może domagać się przyznania renty rodzinnej po nim tylko wówczas, gdy w chwili jego śmierci miała ustalone wyrokiem lub ugodą sądową prawo do alimentów. Orzeczenie rozwodu zatem wyklucza prawo małżonki rozwiedzionej do renty rodzinnej na podstawie art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, chyba że miała ona w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Powyższa przesłanka była przedmiotem wielokrotnej analizy w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego. Punktem wyjścia dla rozważań jest jednak wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2014 roku, sygn. akt SK 61/13 (Dz. U. z 2014 r., poz. 683), zgodnie z którym art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, ustalonych wyłącznie wyrokiem lub ugodą sądową. Oznacza to, że ubezpieczona może dochodzić roszczenia udowadniając, że pomimo braku poświadczenia prawa do alimentów jakimkolwiek dokumentem, taka alimentacja faktycznie miała miejsce. Zgodnie z przyjętą praktyką potwierdzeniem prawa do alimentów może być umowa zawarta pomiędzy małżonkami również w sposób dorozumiany (ustny), o istnieniu której może świadczyć fakt, że alimenty były w rzeczywistości uiszczane przez byłego małżonka do dnia jego śmierci na rzecz osoby uprawnionej (wyrok SA w Lublinie z dnia 6 marca 2018 r., III AUa 770/17, Lex nr 2464870). Taka okoliczność nie zaistniała w sprawie niniejszej, co więcej należy przypomnieć wnioskodawczyni, że jej żądanie zasądzenia alimentów od męża zostało prawomocnie oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 19 kwietnia 2012 roku, a jej ponowne powództwo o alimenty zgłoszone w dniu 23 marca 2013 roku również zostało oddalone wyrokiem Sądu rejonowego w Radomiu z dnia 29 września

2014 roku. Natomiast okoliczność, że wnioskodawczyni nie została uznana za winną rozkładu pożycia nie ma żadnego znaczenia prawnego przy ustalaniu praw do renty rodzinnej.

Treść powyższych przepisów nie budzi żadnych wątpliwości, a zarzut podnoszony w apelacji, że wnioskodawczyni spełnia warunki do renty rodzinnej ponieważ pozostawała we wspólności małżeńskiej jest całkowicie niezrozumiały – po ustaniu małżeństwa nie istnieje wspólność majątkowa małżeńska, a dodatkowym warunkiem wymaganym dla wdowy nie pozostającej we wspólności małżeństwie, jak również dla małżonki rozwiedzionej jest prawo do alimentów z strony byłego małżonka. Ta część przepisu umknęła autorowi apelacji.

Przechodząc kolejno do zarzutu naruszenia art. 5 k.c., wskazać należy, że Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie wyjaśniał, że do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c., ani art. 8 k.p. Przepisy te, w tym także przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, mają charakter przepisów prawa publicznego. Rygoryzm prawa publicznego nie może być łagodzony konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego przewidzianą w art. 5 k.c. lub w art. 8 k.p. Zarzut ten (nadużycia prawa podmiotowego, albo czynienia ze swego prawa podmiotowego użytku niezgodnego z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa) w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych musiałby być odniesiony do czynności organu rentowego, który - wydając decyzję - nie korzysta ze swoich praw podmiotowych (regulowanych prawem prywatnym - Kodeksem cywilnym lub Kodeksem pracy), lecz realizuje ustawowe kompetencje organu władzy publicznej. Z tych przyczyn zarzut naruszenia art. 5 k.c. jest niezasadny. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c. nie ma zastosowania, zaś materialnoprawną podstawą świadczeń emerytalno-rentowych mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok z 19 czerwca 1986 r., II URN 96/86, Służba Pracownicza 1987, nr 3; wyrok z 29 października 1997 r., II UKN 311/97, OSNP 1998, nr 15, poz. 465; wyrok z 26 maja 1999 r., II UKN 669/98, OSNP 2000, nr 15, poz. 597 - notka; wyrok z 12 stycznia 2000 r., II UKN 293/99, OSNP 2001, nr 9, poz. 321 - notka; postanowienie z 26 maja 1999 r., II UKN 670/98, niepubli.).

Z tych względów i na mocy art.385 KPC Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.